

Observaties oorlog Oekraïne, corona en klimaat – week 20

Situatie in Oekraïne

- > Verwacht wordt dat de oorlog in Oekraïne, die nu twaalf weken gaande is, nog zeker enkele maanden zal voortduren. De strijd tussen Rusland en Oekraïne zal waarschijnlijk niet voor het najaar zijn beslecht.
- > Hoewel de winst van het Eurovisie Songfestival voor het moreel van de Oekraïners een opsteker was en het Oekraïense leger de gebieden rond Charkov (de tweede stad van het land) tot de Russische grens heeft heroverd, hebben de Oekraïense militairen de strijd om de Azovstal-fabriek opgegeven, waarmee de havenstad Marioepol geheel in Russische handen is.
- > Westerse landen blijven Oekraïne steunen door levering van militair materieel. Onderwijl wordt nagedacht over de wederopbouw van steden die door het oorlogsgeweld zijn vernield, ook omdat de uitwerking daarvan enkele jaren in beslag zal nemen.

Vluchtelingenstroom

- > Als gevolg van de oorlog in Oekraïne zijn ongeveer 6,4 miljoen mensen het land ontvlucht. Daarnaast hebben sinds eind februari enkele honderduizenden Russen uit angst voor represailles hun vaderland verlaten.
- > Tot nu toe hebben zo'n 57.000 ontheemden uit Oekraïne zich laten inschrijven in de gemeentelijke basisadministratie (BRP).
 - Van hen verblijven ongeveer 37.000 personen in een gemeentelijke opvanglocatie.
 - Dit zou betekenen dat ruim 20.000 ontheemden door particulieren worden opgevangen, maar mogelijk is van diegenen die zich bij een gemeente hebben ingeschreven een aantal weer naar Oekraïne teruggekeerd of doorgereisd naar een ander land.
- > In gemeenten zijn nog zo'n 10.000 opvangplekken beschikbaar die voor ontheemden uit Oekraïne in gereedheid zijn gebracht.
- > In de reguliere opvang van asielzoekers is juist een tekort aan opvangplaatsen; gisteravond was er in aanmeldcentrum Ter Apel opnieuw voor 200 mensen geen plek beschikbaar. Staatssecretaris Van de Burg heeft daarom gemeenten gevraagd om opvangplekken die voor Oekraïense ontheemden zijn gerealiseerd, voorlopig beschikbaar te stellen voor asielzoekers.
- > In de afgelopen maand april vroegen ruim 2.200 mensen in Nederland asiel aan en arriveerden zo'n 850 gezinsleden van asielzoekers die reeds in Nederland zijn. Gezien de politieke situatie in verschillende landen mag – na de 'coronajaren' (met allerlei reisbeperkingen) en met het aanbreeken van de zomerperiode – worden verwacht dat het aantal asielzoekers dat zich in Nederland meldt, de komende maanden zal toenemen.
- > Een toename van de asielinstroom verhoogt de druk op het tekort aan opvangplaatsen, ook omdat de uitstroom van statushouders uit opvanglocaties (al jaren) spaak loopt, mede vanwege het woningtekort.
- > Waar het COA pleit voor enkele grote nieuwe opvangcentra, prefereren gemeenten kleine(re) opvanglocaties.

Coronapandemie

- > Het coronavirus waart nog steeds rond. Hoewel in Nederland de aantallen dalen, leiden nieuwe coronavarianten in Zuid-Afrika en de VS tot meer besmettingen en ziekenhuisopnames.
- > Het is niet uit te sluiten dat Nederland in het najaar te maken krijgt met een hevige corona- of griepgolf. In dat geval zal er rekening moeten worden gehouden met een overbelasting van de zorg, vanwege een personeelstekort, en met uitval van personeel in (andere) sectoren waar momenteel – mede als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt – de werkdruk reeds hoog is.

- > De vraag is in hoeverre Nederland op een besmettingsgolf in de herfst is voorbereid. Minister Kuipers van VWS heeft aangegeven dat de verantwoordelijkheid voor preventieve maatregelen en het voorkomen van een nieuwe lockdown vooral bij de samenleving en de sectoren ligt.

Klimaatverandering

- > De gevolgen van de klimaatverandering doen zich in elk werelddeel gevoelen. De gevolgen zijn echter vooral groot in armere landen. Om enkele voorbeelden te noemen:
 - Begin deze maand sloeg de UNHCR alarm over de situatie in Mozambique. Het land is sinds begin dit jaar al door vijf tropische stormen en cyclonen getroffen, waardoor opvanglocaties voor mensen die gevlucht zijn voor het geweld in het noorden van het land werden verwoest.
 - In de Hoorn van Afrika heerst een uitzonderlijk lange en intense periode van droogte en worden in totaal 20 miljoen mensen in onder meer Ethiopië, Kenia en Somalia bedreigd door voedselgebrek en honger.
 - In het noordoosten van India zijn momenteel meer dan een half miljoen mensen op de vlucht geslagen voor zware overstromingen als gevolg van hevige regenval. Andere delen van het land, waaronder de hoofdstad New Delhi, kampen juist met droogte en een tekort aan water. Daar worden al sinds april temperaturen tot boven de 45 graden gemeten.
- > In Nederland is dit jaar bijna drie weken eerder dan gebruikelijk de eerste lokale tropische dag vastgesteld: op 18 mei werd het in het Limburgse Arcen 30,2 graden.
- > Het zuiden en oosten van ons land kampen met uitzonderlijke droogte.
 - In Noord-Brabant en delen van Gelderland en Utrecht geldt een sproei- of beregeningsverbod.
 - Daarnaast hebben akkerbouwers hun zorgen geuit over een toename van bladluizen, die goed gedijen bij droogte en de kwaliteit van graan en pootaardappelen in gevaar brengen.
- > Vanwege de droogte dit voorjaar in Nederland en andere West-Europese landen zijn lagere opbrengsten uit landbouwopbrengsten te verwachten. In combinatie met de situatie in Oekraïne kan dit de voedselprijzen verder opstuwten.
- > Juist nu vanwege de klimaatverandering investeringen in energiezuinige woningbouw en industrie nodig zijn, worden deze investeringen mede als gevolg van de oorlog in Oekraïne aanzienlijk duurder.

Bestuurlijk advies

- > De komende maanden (en mogelijk zelfs jaren) zal de opvang van vluchtelingen/asielzoekers meer tijd vragen dan gedacht.
 - Veel opvangplekken voor ontheemden uit Oekraïne waren bedoeld voor tijdelijk verblijf. Wanneer de oorlog, zoals het zich laat aanzien, nog enkele maanden voortduurt, zal hiervoor een oplossing moeten worden gezocht.
 - Als bovendien in het najaar een nieuwe coronagolf zich aandient, zullen opvanglocaties zo veel mogelijk 'coronaproof' moeten zijn. Bekend is dat onder Oekraïners de vaccinatiegraad tegen infectieziekten lager is dan gemiddeld in Nederland.
 - Het is niet onwaarschijnlijk dat de instroom van asielzoekers als gevolg van politieke conflicten en klimaatgerelateerde omstandigheden de komende jaren toeneemt.
- > De coronapandemie heeft de afgelopen jaren van medewerkers haar tol geëist en met de krapte op de arbeidsmarkt blijft de werkdruk in verschillende sectoren ook de komende tijd hoog. Houd daarom voldoende oog voor de belastbaarheid van personeel.

Lectoraat Crisisbeheersing,

Vina Wijkhuijs, Marte Luesink, Menno van Duin